

Osaajatarpeisiin vastaaminen työvoiman maahanmuutolla ja Suomessa jo olevien maahanmuuttajien osaamisen tehokkaammalla hyödyntämisellä

Sonja Hämäläinen

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Työvoiman maahanmuuton kehittämistoimet

- Luodaan kansainvälisen rekrytoinnin viranomaistoiminto
 - Vastaa kansainvälisten osaajien houkuttelusta, rekrytoinnista ja lupapalveluista yhteistyössä kuntien kanssa (osin jo käynnissä, Maahanmuuttovirasto mukaan).
- Vahvistetaan kansainvälisen rekrytoinnin alue- ja toimialakohtaista kysyntä- ja tarjonta-analyysia sekä ennakointia
- Vahvistetaan Suomen kiinnostavuutta kansainvälisten osaajien parissa (#FinlandWorks- houkuttelutoimet). Selvitetään kannustimia huippuosaajien houkuttelemiseksi.
- Systematisoidaan lähtömaissa toteuttavat kansainvälisen rekrytoinnin tukitoimet (osaajapoolien tunnistaminen, lähtömaakoulutus, ammattitaidon testaus, sertifioidut yhteistyökumppanit) erityisesti työvoimapula-aloilla.
- Kehitetään ulkomailla hankitun osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä pätevyöitymisväyliä; vakiinnutetaan erityisesti sosiaali- ja terveysalan pätevyöitymispolku ja varmistetaan sujuva laillistamismenettely.

Työvoiman maahanmuuton kehittämistoimet

- Varmistetaan osaajatarpeisiin skaalautuva palvelukokonaisuus, ml. poikkihallinnolliset digitaaliset palvelut, pankkipalvelut, puoliso-ohjelmat ja englanninkieliset koulut
- Varmistetaan oleskelulupamenettelyn kokoprosessin sujuvuus, ml. automatisaation lisääminen, sähköisen järjestelmän kehittäminen sekä hakemuksen vireillepanovaiheen ja tunnistautumisen nopeuttaminen.
 - Uudistetaan saatavuusharkintaa tukemaan kasvavaa ulkomaisen työvoiman tarvetta ja sujuvaa lupamenettelyä. Perustetaan saatavuusharkinnan soveltaminen työvoiman kysyntä- ja tarjontatietoon sekä tarpeiden ennakkointiin.
- Ehkäistään tehokkaasti työvoiman hyväksikäyttöä määrittelemällä koordinoiva vastuutaho ja tehostamalla tiedonvaihtoa.

Työvoiman maahanmuuton kehittämistoimet ja Suomessa jo olevien korkeakoulutettujen osaamisen tehokkaampi hyödyntäminen

- Lisätään kansainvälisten opiskelijoiden Suomeen työllistymistä kaksikielisellä tutkintokoulutuksella sekä kielitaidon ja työelämäyhteyksien lisäämisellä opintojen aikana. Lisätään oppilaitosten rahoituksessa kannustimia työllistymisen edistämiseksi.
- Lisätään kansainvälisten osaajien kytkeytymistä innovaatio- ja kasvukekosysteemeihin. Tuetaan kv. osaajien saatavuutta osana kaikkia yrityspalveluita. Otetaan huomioon yritysten henkilöstön kansainvälistymisaste yritys- ja TKI-rahoituksen myöntämisessä.
- Edistetään yhteiskunnan ja työelämän vastaanottavuutta, mukaan lukien monimuotoisuusjohtamisen ja kv rekrytointiosaamisen kehittäminen.

Maahanmuuttajien työllisyysohjelma

- Lisätään maahanmuuttajien osaamisen tunnistamista ja pätevyitysm-koulutuksia, oppisopimuskoulutusta, työhönvalmennusta sekä työssä oppimista ja näyttömahdollisuuksia etenkin merkittävillä työvoima-kapeikkoaloilla.
- Toteutetaan kotoutumiskoulutuksen kokonaisuudistus parantamaan koulutusten vaikuttavuutta, seuranta ja yhteensovittamista työllisyyttä edistävien palveluiden kanssa. Huomioidaan myös työvoiman ulkopuolella olevat, kotoutumisajan päättäneet ja työn perusteella muuttaneet.
- Lisätään maahanmuuttajien osallistumista työllisyyttä, työkykyä ja kotoutumista edistäviin palveluihin vahvistamalla palveluiden saatavuutta ja yhteensovittamista sekä kotoutumisen velvoittavuutta. Huomioidaan etuusjärjestelmän uudistamisessa maahanmuuttajien työelämäosallisuuden vahvistuminen.

Kotoutumiskoulutuksen sekä muun kielitaitoa ja kotoutumista edistävän koulutuksen kokonaisuudistus

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Kotoutumiskoulutuksen kokonaisuudistus

- Kotoutumis- ja työllisyyspalvelu-uudistusten myötä vastuu kotoutumis- ja työllisyyspalveluiden järjestämisestä siirtyy kunnille 1.1.2025.
 - => Toteutetaan kotoutumiskoulutuksen kokonaisuudistus, joka tukee kuntien joustavia mahdollisuuksia järjestää laadukasta työllistymistä, kielitaitoa ja kotoutumista edistävää koulutusta eri kohderyhmät huomioiden.
- Uudistuksella parannetaan kotoutumiskoulutusten tavoitteellisuutta, vaikuttavuutta, saatavuutta ja seurantaa sekä yhteensovittamista työnteon ja työllisyyttä edistävien palveluiden ja koulutusten kanssa.
- Uudistus toteutettaisiin TEM:n, OKM:n ja kuntien kanssa yhteistyössä ja kokonaisuuden valtakunnallinen ohjaus tapahtuisi ministeriöiden yhteistyönä.

Järjestelmän selkeyttä ja kohderyhmien tavoittamista tulee parantaa

- Tällä hetkellä koulutusta toteutetaan työvoimakoulutuksena järjestettävänä kotoutumiskoulutuksena, vapaan sivistystyön koulutuksena, osana aikuisten perusopetusta sekä muuna omaehtoisena opiskeluna. Kullakin toteutustavalla on oma rahoitus- ja toteuttamismallinsa.
 - Nykyinen järjestelmä on pirstaleinen rahoituksen, lainsäädännön, toimintalogiikan ja seurannan suhteen. Tämä johtaa sekä päällekkäisyyksiin että katveisiin
 - Ohjautuminen koulutuksiin on tällä hetkellä osittain epätarkoituksenmukaista ja sattumanvaraista. Tämä aiheuttaa koulutusten keskeytymisiä, pidentää koulutuspolkuja ja hidastaa työllistymistä.
 - Kaikissa toteuttamistavoissa on etuja ja haittoja, esim järjestämis- ja ylläpitämisluvalliseen koulutukseen sisältyy jäykkyyksiä, jotka hidastavat koulutusten suuntaamista nopeasti muuttuvien asiakastilanteisiin. Järjestämistapojen vaikutuksesta koulutusten laatuun ei ole olemassa selkeää tietoa/näyttöä.
- Pidempään Suomessa asuneille, kotona lapsia hoitaville vanhemmille ja työn perusteella muuttaneille ei ole riittävästi koulutusta tarjolla.
 - Uudistuksessa huomioidaan nykyisin kotoutumiskoulutuksen ulkopuolelle jäävät ryhmät
 - Osana uudistusta luodaan valtakunnallinen koulutusta ja lastenhoitoa/ varhaiskasvatusta yhdistävä toiminta- ja rahoitusmalli lapsiaan kotona hoitavien vanhempien työllistymisen ja kotoutumisen edistämiseksi.

Laatua ja vaikuttavuutta tulee parantaa

- **Laadun valvonta ja koulutusten vaikuttavuuden seuranta ei ole riittävän yhteismitallista**
 - Työvoimakoulutuksena annettavassa kotoutumiskoulutuksessa on velvollisuus noudattaa opetussuunnitelman perusteita, ja esim. opettajia koskevat pätevyysvaatimukset ovat käytännössä tiukempia kuin vapaan sivistystyön opettajien kelpoisuusehdot.
 - Tällä hetkellä vain työvoimakoulutuksena toteutettavasta kotoutumiskoulutuksesta saadaan järjestelmällisesti tieto asiakasmääristä, kestoista, tuntimääristä, koulutusten sisällöstä sekä jatko-ohjauksesta työmarkkinoille tai seuraavaan palveluun/koulutukseen. Lisäksi koulutus on osallistujille velvoittavaa ja opetuksen tuntimäärät ovat suuria.
 - Valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) tuloksellisuustarkastuksen (2018) mukaan työvoimakoulutuksessa oli hieman todennäköisempää saavuttaa parempi kielitaito kuin muissa koulutusmuodoissa.

Kokonaisuudistuksen sisältö

- Toteutetaan kotoutumiskoulutuksen kokonaisuudistus, jolla luodaan koulutuksen järjestämiselle, rahoitukselle, tavoitteille sisällölle, laadulle ja vaikuttavuuden seurannalle yhtenäinen lainsäädäntö
 - nykytilanteesta poiketen saataisiin valtakunnallisesti yhdenmukaisesti ja kattavasti tietoa opiskelijamääristä, rahoituksesta, koulutustarjonnasta, opiskelijoiden siirtymistä jatkokoulutukseen/työelämänsä sekä koulutusten tuloksista ja vaikuttavuudesta.
 - Kunnat voisivat valita koulutuksen järjestämiselle tarkoituksenmukaisimmat ja vaikuttavimmat keinot oppilaitosten, yksityisten palveluntuottajien ja järjestöjen joukosta.
 - Uudistus tukisi kuntien järjestämisvastuuta ja koulutuksen kytkentää kunnan muihin työllisyys- ja koulutuspalveluihin: kunta voisi yhdistää kotoutumiskoulutusta joustavasti työllisyyspalveluihin kuten palkkatukeen, työkokeiluun, uraohjaukseen ja työnantajayhteistyöhön sekä koulutuspalveluihin, esimerkiksi oppisopimukseen, ammatilliseen koulutukseen ja työssäoppimiseen samoin kuin työkykyä edistäviin palveluihin.

Toimenpiteiden taloudellinen potentiaali

- Valtiovarainministeriön arvion mukaan työperusteisen maahanmuuton lisääminen pysyvästi **10 000** henkilöllä vuositasolla vahvistaisi julkista taloutta pitkällä aikavälillä noin **miljardilla** eurolla (Valtioneuvoston julkaisuja 2021:43).
- Koska työikäisten suomalaisten määrä laskee joka vuosi, työllisten määrän merkittävä kasvattaminen on erittäin vaikeaa ilman maahanmuuttoa. 2000-luvulla suomalaistaustaisten työllisten määrä on laskenut yli **10 000** henkilöllä. Ulkomaalaistaustaisten työllisten määrä on puolestaan kasvanut yli **160 000** henkilöllä (Kototietokanta, Työ- ja elinkeinoministeriö).
- Ulkomaalaisia on työttömänä, palveluissa ja kotihoidontuella yhteensä yli **70 000**. Jos tästä kohderyhmästä 10 % työllistyisi, vahvistuisi julkinen talous noin **80** miljoonalla eurolla (Laskelma perustuu Alasalmi ym. (2019) arvioon ulkomailta syntyneiden työttömyyden kustannuksista. Laskelmassa on oletettu, että 2/3 työllistyisi koko-aikatyöhön ja 1/3 osa-aikatyöhön).